

vlaams
vredesinstituut

Vlaamse buitenlandse wapenhandel 2014

Sara Depauw & Nils Duquet

Rapport
December 2015

***VLAAMSE BUITENLANDSE
WAPENHANDEL 2014***

Inhoudstafel

1	INLEIDING	2
2	OVERBRENGING VAN WAPENS BINNEN DE EUROPESE UNIE	4
2.1	Overbrenging naar het Vlaams gewest	4
2.2	Overbrenging vanuit het Vlaams Gewest	6
3	BUITENLANDSE WAPENHANDEL MET DE DERDE LANDEN	15
3.1	Invoer vanuit landen buiten de EU	15
3.2	Uitvoer naar landen buiten de EU	18
3.3	Doorvoer door het Vlaams Gewest	22
4	CONCLUSIE	27

1 Inleiding

Controle op buitenlandse wapenhandel is bedoeld om te voorkomen dat handel in militair materieel, ordehandhavingsmateriaal en vuurwapens willekeurig gewapend geweld voedt of een bedreiging vormt voor internationale vrede en veiligheid. Omwille van het economische belang van de defensiegerelateerde industrie en strategische motieven die aan interne en externe veiligheid raken, wordt handel in wapens¹ niet verboden, maar wel gecontroleerd. Overheden handhaven een controleregime, zodat een beoordeling van de risico's van bepaalde transacties mogelijk is en een afweging kan plaatsvinden over de wenselijkheid ervan.

Buitenlandse wapenhandel omvat verschillende types van transacties (invoer, uitvoer, doorvoer en tussenhandel) waarbij de desbetreffende controles gekenmerkt worden door een eigen specifieke finaliteit en aanpak. Deze regulering vindt in België plaats op basis van internationale en Europese afspraken die in eigen wetgeving en beleid worden omgezet. In België werd de bevoegdheid voor controle op buitenlandse wapenhandel in 2003 grotendeels overgedragen van het federale niveau naar de gewesten. Enkel de controle op de rechtstreekse in- en uitvoer van militair materieel van de Belgische strijdkrachten en politie, en de controle op tussenhandel zijn federale bevoegdheden gebleven. In 2012 namen de drie gewesten eigen regelgeving aan. Voor personen gevestigd in het Vlaams Gewest wordt de in-, uit- of doorvoer van militair materieel gereguleerd door een vergunnings- en controlebeleid op basis van het Wapenhandeldecreet en het bijhorende uitvoeringsbesluit van 2012. De dienst Controle Strategische Goederen (dCSG) van de Vlaamse overheid beheert de administratieve aspecten van het controlebeleid en levert de vergunningen af. De politieke verantwoordelijkheid voor deze bevoegdheid ligt sinds 2009 bij de minister-president.

Het Vlaams Wapenhandeldecreet bepaalt dat de Vlaamse regering ieder jaar verslag uitbrengt over de toepassing ervan aan het Vlaams Parlement. Dit verslag bevat gegevens over de Vlaamse overbrengingen (intra-EU) en in-, uit- en doorvoer (extra-EU). Op 23 oktober 2015 diende de Vlaamse Regering haar jaarlijks verslag over de toepassing van het decreet in 2014 in bij het Vlaams Parlement. Dit verslag bevat naast een rapportering over de vergunde en geweigerde vergunningsaanvragen in Vlaanderen voor deze periode, ook een beknopte toelichting bij deze gegevens en een overzicht van het gebruik van algemene en globale vergunningen. Daarbij duidt het verslag het juridische en administratieve kader met specifieke aandacht voor nieuwe beleidsinstrumenten die geïnitieerd werden, *outreach* activiteiten en de ontwikkelingen op globaal en Europees niveau met betrekking tot wapenhandel. Het verslag over het Vlaamse wapenhandelbeleid in 2014 bevat een overzicht van de internationale wapenembargo's, beschrijft de werkzaamheden in de EU Raadswerkgroep van conventionele wapens (COARM) en de ratificatie van het VN-Wapenhandelsverdrag.

De voorbije jaren is het controlebeleid inzake buitenlandse wapenhandel – en de rapportering erover – in Vlaanderen ingrijpend gewijzigd. De vernieuwde en sterk verbeterde rapporteringswijze van de overheid geeft meer inzicht in het beleid. Bovendien wordt in het jaarverslag 2014 ingegaan op enkele aandachtspunten die het Vredesinstituut in het verleden heeft aangekaart: aandacht voor de handel naar het Midden-Oosten, de buitenlandse industrie als laatst gekende gebruiker en

¹ Wanneer in dit rapport het begrip “wapens” wordt gebruikt omvat dit militair of defensiegerelateerd materieel, ordehandhavingsmateriaal en vuurwapens. “Wapenhandel” verwijst eveneens naar handel in de genoemde goederen.

de toepassing van de catch-all bepaling^I. Een bijkomende positieve ontwikkeling in de rapportering over 2014 is de opname van de motivering voor het weigeren van vergunningen. Daarnaast zijn de aangeboden analyses van het vergunningsbeleid uitgebreider en wordt ook nieuwe, extra informatie gegeven over de voorlopige adviezen die de dCSG voorziet voorafgaand aan eventuele uitvoertransacties aan kandidaat-uitvoerders.

Deze ontwikkelingen hebben ook een impact op de vorm en inhoud van het voorliggend jaarrapport van het Vlaams Vredesinstituut over de buitenlandse wapenhandel in 2014 dat summier is: het maakt een globale analyse en zoomt in op enkele aandachtspunten.

De gegevens in het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering vormen de basis van dit rapport. Deze gegevens en de gegevens van de voorgaande jaren worden door het Vredesinstituut opgenomen in een eigen databank in de vorm van een SPSS bestand. Deze databank laat toe vergelijkingen te maken en hierdoor evoluties en trends in de buitenlandse handel in militaire goederen te herkennen en te analyseren.^{II} We dienen echter wel op te merken dat de gevoelige reductie van het toepassingsgebied van het controlebeleid een betekenisvolle hoeveelheid transacties aan controle onttrekt waardoor vergelijkingen over jaren moeilijk worden. Aangezien de vergunningsprocedures voor transfers van defensieproducten naar/vanuit andere EU-lidstaten (overbrengingen) sterk verschillen van de transfers van deze producten naar/vanuit derde landen (in-, uit- en doorvoer) zullen we de analyses van de overbrengingen binnen de Europese Unie en van de buitenlandse wapenhandel met derde landen in twee aparte hoofdstukken behandelen (respectievelijk hoofdstuk 2 en 3). In het laatste hoofdstuk geven we de belangrijkste conclusies van deze analyses weer. Een uitvoerige beschrijving van de nieuwe regelgeving die in Vlaanderen van kracht is - en de implicaties voor het controlebeleid-, kan gevonden worden in voorgaande publicaties van het Vredesinstituut.¹

^I Tot 2012 bestond de Vlaamse vergunde wapenexport voor een groot stuk uit de export van producten die onder de zogenoemde 'catch-all clause' vallen. Die clause heeft betrekking op de export van producten die niet op de Europese lijst van te controleren militaire producten staan, maar wel onder vergunning vallen wegens een militair eindgebruik. Op basis van Europese regelgeving werd vastgelegd dat sinds 2012 voor transacties binnen de EU geen catch-all clause meer mag worden ingeroepen. In het nieuwe Vlaamse Wapenhandeldecreet (2012) werd wel nog een catch-all clause opgenomen voor export buiten de EU, maar werd de definitie aangepast en vernaauwd.

^{II} Tenzij expliciet anders vermeld, zijn de cijfers in dit rapport afkomstig van deze databank.

2 Overbrenging van wapens binnen de Europese Unie

Een aanzienlijk aandeel van de handel in militair materieel en civiele vuurwapens wordt verhandeld binnen de Europese Unie (EU). Het gaat om overbrenging van militair materieel naar Europese overheden, handel tussen de Europese defensie-industrie, tussen wapenhandelaars of in het kader van particulier civiel vuurwapengebruik.

Sinds de inwerkingtreding van het Vlaams Wapenhandeldecreet maakt de Vlaamse overheid – in navolging van de Europese Richtlijn 2009/43/EC² – een onderscheid tussen enerzijds wapenhandel met landen buiten de EU en anderzijds overbrenging van deze producten binnen de EU. Militair materieel wordt niet langer uitgesloten van de werking van de interne markt, waardoor de weg vrijgemaakt werd om Europese regelgeving aan te nemen die de handel tussen lidstaten reguleert. Net zoals voor andere producten en diensten wordt handel in militair materiaal binnen de Europese douane-unie niet langer als in- en uitvoer beschouwd, maar als overbrenging¹.

De Europese Richtlijn 2009/43 betreffende de vereenvoudiging van de voorwaarden voor de overdracht van defensiegerelateerde producten binnen de Gemeenschap is het wettelijk kader voor handel in defensiegerelateerd materieel binnen de EU. Deze handel wordt nog steeds onderworpen aan vergunningsplicht, maar het vergunningsbeleid werd sterk versoepeld. Gegeven de aard van het regelgevende instrument – een Europese richtlijn – blijft nationale wetgeving nodig, maar dient deze in overeenstemming te zijn met de doelstellingen van de richtlijn.

De Europese Richtlijn legt vast welke defensiegerelateerde producten aan vergunningsplicht onderworpen zijn voor handel binnen de EU. De Richtlijn verwijst hiervoor naar de Europese lijst van militaire goederen die gepubliceerd is in het Publicatieblad van de EU.³ Dit betekent dat EU-lidstaten voor handel binnen de EU geen producten mogen toevoegen aan of schrappen uit deze lijst, en dat er ook geen catch-all clause van toepassing is.

2.1 Overbrenging naar het Vlaams gewest

Voor het overbrengen van defensiegerelateerde producten naar het Vlaams Gewest is in principe geen vergunning nodig. Voor een beperkt aantal producten is wel een voorafgaande kennisgeving vereist. Ten eerste voor het overbrengen van “gevoelige goederen”. Dit zijn de defensiegerelateerde producten die zijn opgenomen in het VN-register voor Conventionele Wapens inclusief kleine en lichte wapens. Ten tweede voor producten die zijn opgelijst in Bijlage 2 van het Wapenhandelbesluit. Het gaat hierbij om vuurwapens die worden ingevoerd of overgebracht voor militair of paramilitair gebruik en onderdelen ervan (ML1), munitie voor de vuurwapens (ML3) en vuurgeleidingssystemen en aanverwante alarm- en waarschuwingssystemen, en aanverwante systemen, test- en uitlijningsapparatuur en apparatuur voor tegenmaatregelen,

¹ Op EU-niveau wordt de Engelse benaming *transfer* naar *overdracht* vertaald. De Vlaamse decreetgever verkoos echter de term *overbrenging* gegeven dat deze benaming reeds gebruikt wordt in een andere gerelateerde richtlijn inzake vuurwapens en deze term dezelfde transactie benoemt.

speciaal ontworpen voor militair gebruik (ML5). De dCSG kan op basis van deze kennisgeving beslissen om al dan niet een vergunning te eisen.

Voor de overbrenging van civiele vuurwapens, en voor de onderdelen en munitie ervan is in principe wel steeds een (individuele) vergunning vereist. Er zijn echter een aantal uitzonderingen. Ten eerste is er geen vergunningsplicht voor vuurwapens die definitief voor het schieten onbruikbaar zijn gemaakt, alarmwapens en vuurwapens die ontworpen zijn voor het geven van signalen, voor reddingactiviteiten, voor het slachten van dieren of voor visserij met harpoenen. Dit komt omdat deze wapens niet beschouwd worden als een directe bedreiging voor de openbare orde of veiligheid. Ten tweede kunnen personen die in het bezit zijn van een Europese Vuurwapenpas het vuurwapen dat daarin vermeld staat (inclusief de bijhorende onderdelen en een proportionele hoeveelheid munitie) zonder vergunning naar andere EU-lidstaten overbrengen voor de duur van hun jaag- of schietsportactiviteiten, voor een demonstratie of expositie zonder verkoop en voor het onderhoud, evaluatie en herstelling van het wapen^I. Ten derde kunnen erkende wapenhandelaars een open vergunning verkrijgen van de dCSG die hen voor een periode van drie jaar toelaat om vuurwapens op basis van een voorafgaande kennisgeving over te brengen naar een wapenhandelaar in een andere EU-lidstaat.

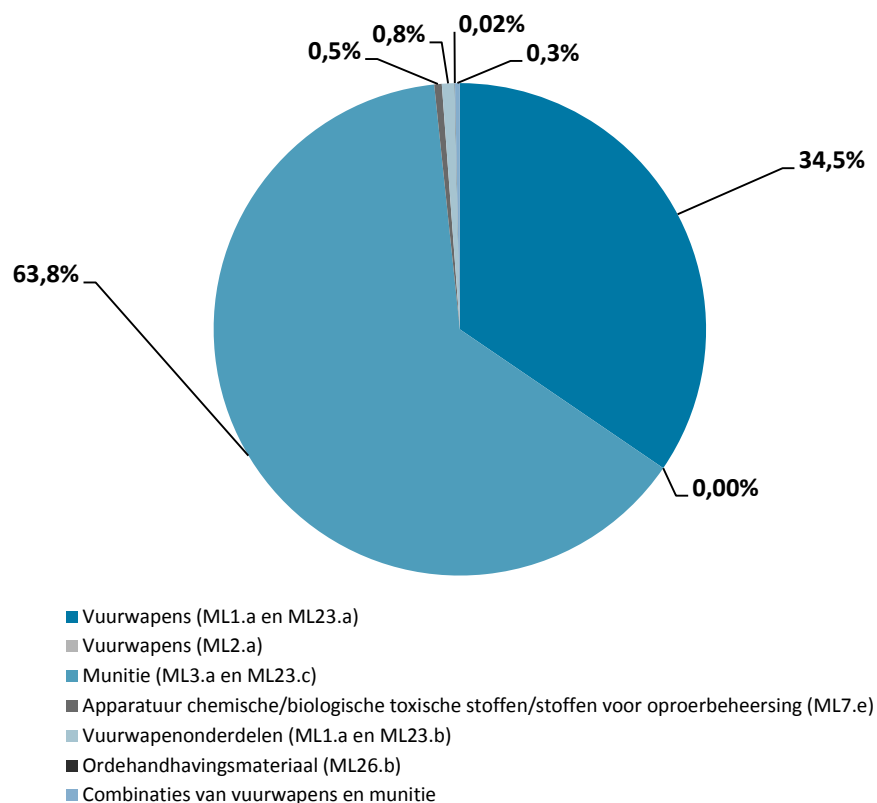
Cijfers 2014

In 2014 reikte de Vlaamse Regering 490 vergunningen uit voor de overbrenging van wapens uit EU-lidstaten naar het Vlaams Gewest. Deze vergunningen hebben betrekkingen op producten met een totale waarde van €19.194.864. Het gaat hierbij, in overeenstemming met de beperkte vergunningsplicht, hoofdzakelijk om vuurwapens (€6,6 miljoen) en munitie voor vuurwapens (€12,2 miljoen). De munitie is vooral afkomstig uit Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk en is vrijwel volledig bestemd voor Vlaamse handelaars^{II}. De vergunde vuurwapens betreffen vooral geweren, karabijnen en pistolen en komen vooral uit Duitsland, maar ook uit Oostenrijk, Italië, Frankrijk en Spanje. Deze vergunningen worden zowel door handelaars als door particulieren aangevraagd.

^I Dit kan enkel indien de houders van de Europese Vuurwapenpas een bewijs kunnen voorleggen dat ze de wapens daadwerkelijk voor een van deze activiteiten overbrengen.

^{II} Hierbij ook een vergunning voor de overbrenging van munitie ter waarde van €4,5 miljoen bestemd voor een Vlaamse handelaar die gekend is als groothandelaar in munitie.

Figuur 1: Aard van de producten van de vergunde overbrenging naar het Vlaams Gewest in 2014 (in % van totale waarde)

Daarnaast werden ook – voor een eerder beperkte waarde – vergunningen uitgereikt voor de overbrenging van onderdelen voor vuurwapens (uit een vijftal EU-lidstaten), pepperspray uit Duitsland bestemd voor een aantal Vlaamse handelaars die deze goederen leveren aan Belgische politiediensten, en traangas bestemd voor een Vlaamse handelaar met de Belgische politie als eindgebruiker.

Zowel de waarde van de vergunde overbrenging naar het Vlaams Gewest als de verdeling van de verschillende soorten producten is in 2014 stabiel gebleven ten aanzien van 2013. Net als in voorgaande jaren werd geen enkele vergunningsaanvraag voor overbrenging naar het Vlaams gewest geweigerd.

2.2 Overbrenging vanuit het Vlaams Gewest

Sinds de implementatie van Richtlijn 2009/43/EC door het Vlaams Wapenhandeldecreet kunnen er in Vlaanderen drie soorten vergunningen gebruikt worden voor de overbrenging van defensieproducten die staan opgelijst in de gezamenlijke EU-lijst van militaire goederen naar andere EU-lidstaten: algemene vergunningen, globale vergunningen en individuele vergunningen.⁴

De EU spoort lidstaten aan om **algemene vergunningen** uit te schrijven voor een aantal types overbrengingen naar bepaalde bestemmingen in de EU. Algemene vergunningen worden door lidstaten publiek gemaakt (bijvoorbeeld in het staatsblad of op een website) en verlenen

rechtsreeks toestemming aan op hun grondgebied gevestigde leveranciers, voor de overbrenging van defensiegerelateerde producten die in de algemene vergunning gespecificeerd worden. Bedrijven en personen die aan de nodige voorwaarden voldoen, kunnen dus op basis van een algemene vergunning welbepaalde goederen binnen de EU transporteren naar vooropgestelde bestemmingen, zonder op voorhand een individuele of globale vergunning aan te vragen.

In het Vlaams Wapenhandeldecreet worden 5 algemene vergunningen voorzien:

- 1) Overbrenging naar de strijdkrachten van andere EU-lidstaten
- 2) Overbrenging naar gecertificeerde personen of bedrijven^I
- 3) Overbrenging met het oog op demonstraties, evaluaties of exposities
- 4) Overbrenging naar met het oog op onderhoud of herstelling van goederen
- 5) Overbrenging in het kader van een intergouvernementeel samenwerkingsprogramma tussen EU-lidstaten

Voor de overbrenging van militair materieel tussen EU-lidstaten die onder een van deze algemene vergunningen vallen, heeft een persoon of bedrijf dus geen verdere vergunning meer nodig. De uitvoerder moet zich wel laten registreren vooraleer hij de eerste keer gebruik maakt van algemene vergunningen. Hij is er ook toe gebonden om te rapporteren bij de bevoegde vergunningsdienst over de werkelijke overbrengingen die op basis van de algemene vergunningen werden verricht. De meeste algemene vergunningen hebben betrekking op overbrenging van alle producten op de Europese lijst van militaire goederen. Enkel bij de algemene vergunning voor overbrenging naar een gecertificeerde persoon is dit niet het geval: indien het de overbrenging van “gevoelige goederen”^{II} naar andere EU-lidstaten betreft is steeds een voorafgaande vergunning vereist.

Wanneer geen gebruik wordt gemaakt van algemene vergunningen, kan een persoon of bedrijf op basis van het Vlaams Wapenhandeldecreet een individuele of globale vergunning aanvragen voor overbrenging van defensieproducten naar andere EU-lidstaten. **Globale vergunningen** worden uitgereikt voor de overbrenging van bepaalde defensiegerelateerde producten of productcategorieën naar bepaalde bestemmingen in één of meerdere lidstaten van de EU. De precieze hoeveelheid (in waarde of aantal) van de producten moet niet opgegeven worden. Globale vergunningen worden in principe enkel verleend aan personen die kunnen aantonen dat ze de voorwaarden verbonden aan globale vergunningen kunnen naleven^{III}. Achteraf behoren gebruikers van globale vergunningen evenwel gedetailleerd te rapporteren over het gebruik van de vergunning.⁵ Op die manier beschikt de Vlaamse overheid na de overdracht over gedetailleerde gegevens over de producten, overgebrachte aantallen, naam en adres van afzender, en bestemming en het eindgebruik.

Tot slot kunnen leveranciers ook **individuele vergunningen** aanvragen voor een specifieke transactie naar andere EU-lidstaten.^{IV} Een individuele vergunning specificeert de

^I Een gecertificeerde persoon is een persoon die van een daartoe bevoegde autoriteit in een lidstaat van de EU een certificaat heeft ontvangen dat verklaart dat die persoon betrouwbaar is en onder meer in staat is om uitvoerbeperkingen na te komen van defensieproducten die hij of zij in het kader van een vergunning vanuit een andere lidstaat overbrengt.

^{II} Onder “gevoelige goederen” wordt verstaan de producten uit het VN-register van conventionele wapens met inbegrip van de optionele categorieën over kleine en lichte wapens.

^{III} De Vlaamse overheid kan voorwaarden verbinden aan het gebruik van globale vergunningen zoals beperkingen op het eindgebruik of rapporteringsplicht (art. 12 en 49 Wapenhandeldecreet).

^{IV} In bepaalde gevallen is het gebruik van een individuele vergunning verplicht, bijvoorbeeld wanneer het gaat om overbrenging van verboden goederen, om redenen van openbare orde en veiligheid, of wanneer de aanvrager niet voldoet aan de voorwaarden om gebruik te kunnen maken van globale vergunningen (art. 16 Wapenhandeldecreet).

defensiegerelateerde producten die overgedragen zullen worden, de hoeveelheid ervan die in één of meerdere zendingen kunnen worden overgebracht naar één bestemming in een andere Europese lidstaat.

In bepaalde gevallen zijn volgens de Europese richtlijn eveneens *vrijstellingen* van vergunningplicht mogelijk. Ook het Wapenhandeldecreet bevat de mogelijkheid om vrijstellingen te geven voor overbrenging van defensieproducten, meer bepaald:

- wanneer de aanvrager een overheidsorgaan is of een onderdeel van de strijdkrachten van een andere EU of NAVO-lidstaat.
- wanneer de aanvrager de EU, de NAVO, IAEA, de VN of een andere intergouvernementele organisaties is waarvan het Vlaams Gewest of België lid is.
- wanneer de overbrenging gekoppeld is aan humanitaire hulp.

De Vlaamse overheid heeft hier tot nog toe geen gebruik van gemaakt.⁶

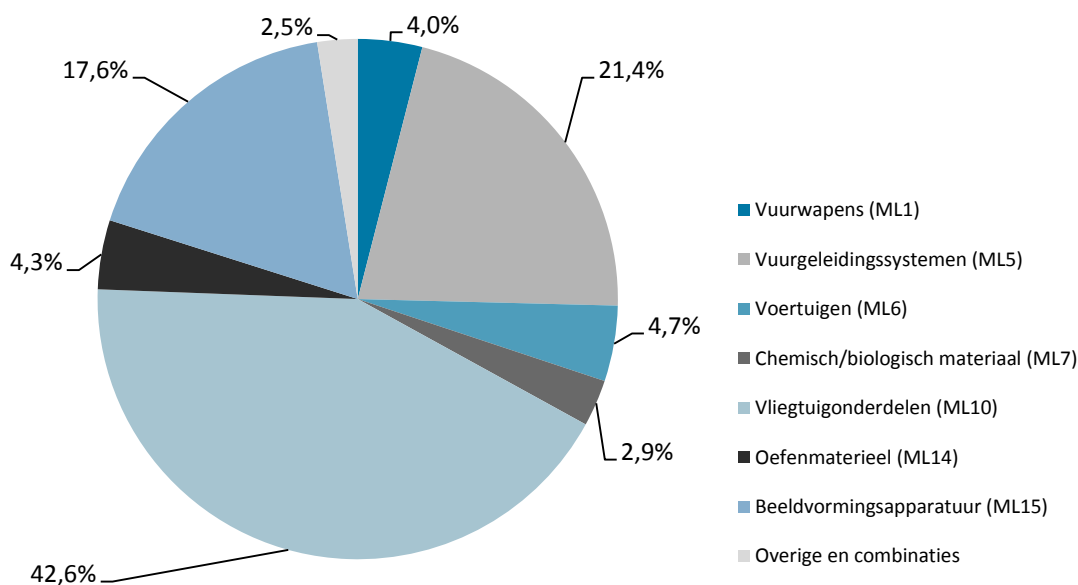
Cijfers 2014

Uitgereikte individuele en globale vergunningen

In 2014 reikte de Vlaamse overheid 64 vergunningen uit voor de overbrenging vanuit het Vlaams gewest van wapens ter waarde van €9,2 miljoen. Uit het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering wordt geen onderscheid valt het niet af te leiden hoeveel van deze vergunningen individuele of globale vergunningen waren. Gezien het beperkte gebruik van globale vergunningen (zie verder), kunnen we ervan uitgaan dat het gros van de in 2014 uitgereikte vergunningen individuele vergunningen waren.

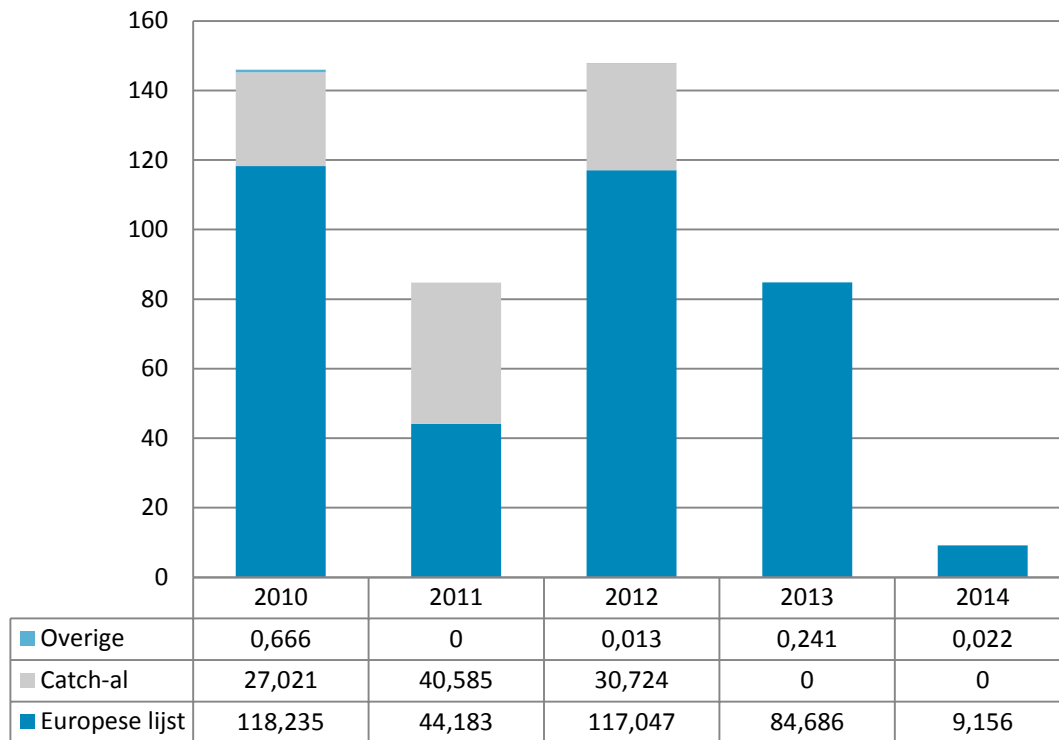
Net als in voorgaande jaren werd in 2014 geen enkele aanvraag voor een overbrenging van militair materieel naar andere EU-lidstaten geweigerd door de Vlaamse Regering.

Figuur 2: Aard van de vergunde overbrenging naar andere EU-lidstaten, 2014

De waarde van de vergunde overbrenging naar andere EU-lidstaten lag in 2014 met €9,2 miljoen opvallend veel lager dan in voorgaande jaren. In 2013 bedroeg de totale waarde van de vergunde overbrenging nog €84,9 miljoen. In 2012 zelfs nog €147,8 miljoen (zie figuur 3).

Figuur 3: Waarde van de vergunde overbrenging naar andere EU-lidstaten (in miljoen €), 2010-2014

In haar jaarlijks verslag schrijft de Vlaamse Regering dat de lage waarde van 2014 ten opzichte van 2013 het gevolg is van *“de uitzonderlijk hoge waarde van de vergunde definitieve overbrenging naar Duitsland in 2013, die op zich voor het grootse stuk werd gecreëerd door één vergunning voor de overbrenging van elektronische apparatuur naar de defensiegerelateerde industrie ter waarde van 50 miljoen euro”*. Dit is echter slechts een deel van de verklaring. Ook in de jaren voor 2013 lag de waarde van de overbrenging van defensieproducten die staan opgelijst in de Europese lijst van militaire goederen beduidend hoger dan in 2014 (zie figuur 3). In de voorgaande jaren werden steeds meerdere vergunningen uitgereikt met individuele waarden die hoger lagen dan de totale waarde van de vergunde wapenexport in 2014 (waaronder ook steeds erg waardevolle vergunningen voor de export van elektronische apparatuur bestemd voor de Duitse defensiegerelateerde industrie).

De totale waarde van de vergunde overbrenging naar andere EU-lidstaten lag in 2013 dus niet uitzonderlijk hoog, maar lag in 2014 juist opmerkelijk laag vergeleken met de voorgaande jaren. Deze lage waarde lijkt gedeeltelijk een gevolg te zijn van de implementatie van het Wapenhandeldecreet in oktober 2012. Niet omdat de daadwerkelijke waarde van de overbrenging gedaald is als gevolg het nieuwe decreet, maar omdat een deel van de overbrenging niet meer vergunningsplichtig is en een ander deel pas achteraf zichtbaar wordt. Zo kan er sinds de implementatie van het Wapenhandeldecreet en de Europese Richtlijn 2009/43/EC geen vergunningplicht meer worden ingeroepen voor de overbrenging van producten die niet op de EU-lijst van militaire goederen staan (zie het significante aandeel van “catch-all” vergunningen in 2010-2012 in figuur 3).

Gebruik van algemene en globale vergunningen

Gebruikers van algemene en globale vergunningen dienen volbrachte overbrengingen op basis van deze vergunningen langs elektronische weg te rapporteren aan de dienst Controle Strategische Goederen. Om dit mogelijk te maken werd een online rapporteringsinstrument “E-Rapportering Strategische Goederen” ontwikkeld. Zoals bepaald in het Wapenhandeldecreet rapporteert de Vlaamse Regering in haar jaarlijks verslag aan het Vlaams Parlement over het daadwerkelijke gebruik van deze vergunningen. We kunnen verwachten dat de geobserveerde daling van het gebruik van individuele vergunningen voor overbrenging van defensieproducten gecompenseerd wordt door een toename van het daadwerkelijke gebruik van algemene en globale vergunningen. Uit de gegevens die worden meegedeeld in het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering, blijkt echter geen toename van het gebruik van de algemene en globale vergunningen: de totale waarde van de reële handelsstromen op basis van zowel algemene als globale vergunningen lag in 2014 nog steeds erg laag (respectievelijk €5,4 miljoen en €759.129) en, opvallend, zelfs lager dan in 2013 (zie tabel 1). In de volgende paragrafen gaan we dieper in op de kenmerken van het gebruik van de algemene en globale vergunningen in 2014.

Tabel 1: Gebruik van effectieve overbrengingen in kader van algemene en globale vergunningen, 2013-2014

Vergunningen	Waarde van effectieve overbrengingen in 2013	Waarde van effectieve overbrengingen in 2014
Algemene vergunningen	9.492.852	5.427.698
Nr.1: overbrenging naar strijdkrachten	816.610	3.124.990
Nr.2: overbrenging naar gecertificeerde personen	0	0
Nr.3: tijdelijke overbrenging voor demonstratie, evaluatie of expositie	0	341.502
Nr.4: tijdelijke overbrenging voor onderhoud of herstelling	131.115	560.064
Nr.5: overbrenging in kader van intergouvernementeel samenwerkingsprogramma	8.545.127	1.401.142
Globale vergunningen	1.105.370	759.129

Uit bijlage 2 van het jaarverslag van de Vlaamse Regering blijkt dat het aantal gebruikers van **algemene vergunningen** in 2014 erg beperkt is gebleven. In totaal hebben slechts zeven bedrijven zich geregistreerd voor het gebruik van minstens één algemene vergunning en ook het daadwerkelijke gebruik van deze algemene vergunningen door deze geregistreerde gebruikers is beperkt gebleven (zie tabel 2). Zo is het opvallend dat algemene vergunning nummer 2, bedoeld voor het liberaliseren van de overbrenging naar andere defensiegerelateerde bedrijven, net als in 2013, ook in 2014 niet werd gebruikt. Nochtans hebben eerder analyses aangetoond dat een aanzienlijk deel van de Vlaamse vergunde wapenexport bestemd is voor defensiegerelateerde industrie de EU.

Tabel 2: Effectieve overbrengingen in kader van algemene vergunningen, 2014

Type algemene vergunning	Aantal geregistreerde gebruikers (op 31/12/2014)	Aantal effectieve gebruikers in 2014	Aantal effectieve overbrengingen in 2014	Waarde van effectieve overbrengingen in 2014
Nr.1: overbrenging naar strijdkrachten	5	2	3	3.124.990
Nr.2: overbrenging naar gecertificeerde personen	2	0	0	0
Nr.3: tijdelijke overbrenging voor demonstratie, evaluatie of expositie	5	1	11	341.502
Nr.4: tijdelijke overbrenging voor onderhoud of herstelling	6	2	4	560.064
Nr.5: overbrenging in kader van intergouvernementeel samenwerkingsprogramma	3	1	1	1.401.142

De overige algemene vergunningen werden wel effectief gebruikt in 2014, zij het in eerder beperkte mate. Voor de algemene vergunning met betrekking tot de overbrenging naar EU strijdkrachten (Nr.1) hebben voorlopig slechts 5 gebruikers zich geregistreerd, waarvan er slechts 2 effectief gebruik van hebben gemaakt in 2014. Het gaat hierbij meer bepaald om 3 overbrengingen met een gezamenlijke waarde van €3,1 miljoen.

De algemene vergunning voor overbrenging in het kader van een intergouvernementeel samenwerkingsprogramma (Nr.5) werd in 2014 slechts eenmaal daadwerkelijk gebruikt (zie tabel 2).

De algemene vergunningen voor de tijdelijke overbrengingen werden vaker gebruikt in 2014 dan in 2013, maar ook hier blijft de waarde van de producten die werden overgebracht eerder beperkt in 2014. De algemene vergunning voor een overbrenging in het kader van een demonstratie, evaluatie of expositie (Nr.3) werd in 2014 door 1 Vlaamse gebruiker 11 keer gebruikt voor producten met een waarde van ongeveer €340.000 (zie tabel 2). De algemene vergunning voor een overbrenging in het kader van een onderhoud of herstelling (Nr.4) werd door 2 gebruikers in totaal 4 keer gebruikt en dit voor producten met een waarde van ongeveer €560.000 (zie tabel 2).

Tabel 3: Kenmerken van de overbrengingen op basis van een algemene vergunning in 2014

Producten	Waarde	Land van bestemming	Bestemming (eindgebruiker)
Algemene vergunning nr 1: overbrenging naar strijdkrachten			
Harde kogelvrije kleding (ML13.d) ⁱ	2.127.240	Italië	Krijgsmacht
Harde kogelvrije kleding (ML13.d)	984.797	Verenigd Koninkrijk	Krijgsmacht
Onderdelen van beeldversterkerapparatuur	12.953	Zweden	Krijgsmacht
Algemene vergunning nr 2: overbrenging naar gecertificeerde personen			
-			
Algemene vergunning nr 3: tijdelijke overbrenging voor demonstratie, evaluatie of expositie			
Beeldversterkerapparatuur (ML15.c)	2	Duitsland	Krijgsmacht
Optische wapenvizieren voor vuurwapens (ML1.d) ⁱⁱ	6.000	Estland	Ordehandhavingsinstantie
Beeldversterkerapparatuur (ML15.c)	13.000		
Infrarood- en warmtebeeldapparatuur (ML15.d)	145.000		
Optische wapenvizieren voor vuurwapens (ML1.d)	21.500	Frankrijk	Def-gerelateerde industrie
Vuurgeleidingssystemen (ML5.b) ⁱⁱⁱ	5.000		
Camera's (ML15.b)	1.500		
Beeldversterkerapparatuur (ML15.c)	46.500		
Infrarood- en warmtebeeldapparatuur (ML15.d)	81.000		
Beeldversterkerapparatuur (ML15.c)	7.000	Kroatië	Def-gerelateerde industrie
Infrarood- en warmtebeeldapparatuur (ML15.d)	15.000	Verenigd Koninkrijk	Def-gerelateerde industrie
Algemene vergunning nr 4: tijdelijke overbrenging voor onderhoud of herstelling			
Militaire elektronica (ML11.a) ^{iv}	202.360	Duitsland	Def-gerelateerde industrie
Gevechtsvliegtuigen en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor (ML10.a)	100.628	Frankrijk	Andere industrie (Spanje - Def-gerelateerde industrie)
Militaire elektronica (ML11.a)	256.370		Andere industrie
Militaire elektronica (ML11.a)	706	Italië	Def-gerelateerde industrie
Algemene vergunning nr 5: overbrenging in kader van intergouvernementeel samenwerkingsprogramma			
Gevechtsvliegtuigen en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor (ML10.a)	1.401.142	Frankrijk	Andere industrie (Spanje – Def-gerelateerde industrie)

ⁱ Harde kogelvrije kleding die ballistische bescherming biedt welke gelijk is aan of groter is dan niveau III (NIJ 0101.06, juli 2008) of nationale equivalenten

ⁱⁱ Optische wapenvizieren voor wapens als genoemd in ML1.a), ML1.b) of ML1.c)

ⁱⁱⁱ Systemen voor het detecteren, identificeren, verkennen of volgen van het doelwit en voor het bepalen van de schootsafstand

^{iv} Elektronische apparatuur die speciaal ontworpen is voor militair gebruik

Naast algemene vergunningen werden in 2014 ook een beperkt aantal overbrengingen uitgevoerd op basis van **globale vergunningen**, namelijk 4 definitieve overbrengingen en 1 tijdelijke overbrenging (zie tabel 4). Het ging hierbij om overbrengingen van militaire technologie en onderdelen van vliegtuigmotoren en vaartuigen. Deze producten waren steeds bestemd voor de defensie-gerelateerde industrie in Bulgarije, Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. Met een waarde van ongeveer €750.000 lag de totale waarde van het gebruik van globale vergunningen in 2014 lager dan in 2013 (zie tabel 1).

Tabel 4: Kenmerken van de overbrengingen op basis van globale vergunningen in 2014

Producten	Waarde	Land van bestemming	Bestemming (eindgebruiker)
Onderdelen van vliegtuigmotoren (ML10.d)	30.773	Duitsland	Def-gerelateerde industrie
Onderdelen van vliegtuigmotoren (ML10.d)	14.840	Duitsland	Def-gerelateerde industrie
Onderdelen van vliegtuigmotoren (ML10.d)	442.700	Frankrijk	Def-gerelateerde industrie
Onderdelen van vaartuigen (ML9.a)	15.443	Verenigd Koninkrijk	Def-gerelateerde industrie
Onderdelen van vliegtuigmotoren (ML10.d)	145.239	Koninkrijk	
Technologie voor de ontwikkeling, productie en gebruik van radarapparatuur en strategische communicatieapparatuur (ML22.a)	1.500	Bulgarije	Def-gerelateerde industrie
Technologie voor de ontwikkeling, productie en gebruik van radarapparatuur en strategische communicatieapparatuur (ML22.a)	108.634	Duitsland	Def-gerelateerde industrie
<i>Tijdelijke overbrenging: onderdelen van vliegtuigmotoren (ML10.d)</i>	<i>1.700</i>	<i>Frankrijk</i>	<i>Def-gerelateerde industrie</i>

Aandachtspunt: het beperkte gebruik van algemene en globale vergunningen

De versoepeling van de handel in militair materieel binnen de EU en de introductie in het Vlaams Wapenhandeldecreet van algemene en globale vergunningen voor een potentieel groot aandeel van de Vlaamse overbrengingen naar andere EU-lidstaten, zal op termijn een betekenisvolle impact hebben op het reguleringsstelsel. Zoals de Vlaamse Regering zelf aangeeft in haar jaarlijks verslag heeft de dienst Controle Strategische Goederen bij algemene en globale vergunningen bijna geen controle meer voorafgaand aan het gebruik van deze vergunningen en is er enkel een controle achteraf op basis van de rapportering door de bedrijven zelf.⁷ Transacties onder algemene vergunning worden nog wel gereguleerd, maar de controlemodaliteiten verschuiven van een controle voorafgaand aan een specifieke levering, naar controle nadien. De overheid maakt voor deze transacties binnen de EU bijgevolg geen voorafgaande afwegingen meer inzake het eindgebruik. Op die manier wordt de verantwoordelijkheid nu meer bij de betrokken bedrijven zelf gelegd. Met dien verstande dat de overheid van een andere EU lidstaat de (weder)uitvoer van deze goederen naar een land buiten de EU dient te controleren en te beoordelen aan de hand van de criteria van het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB.

Een analyse van het gebruik van algemene en globale vergunningen in het Vlaams Gewest sinds de implementatie van het Wapenhandeldecreet (zie hierboven) toont echter aan dat deze vergunningen tot op heden slechts in beperkte mate gebruikt zijn geweest. Vooral het niet-gebruiken van algemene vergunning Nr.2, bedoeld om overbrenging naar gecertificeerde bedrijven

te vergemakkelijken, valt op. De reden voor het niet gebruiken van deze algemene vergunning door Vlaamse bedrijven ligt voor de hand: tot op heden hebben slechts een beperkt aantal Europese defensiebedrijven van hun overheid het certificaat van gecertificeerde persoon ontvangen. In oktober 2015 zijn er in totaal nog maar 45 gecertificeerde bedrijven in de hele EU (waarvan 4 in België¹).⁸ Bovendien hebben de meeste van deze bedrijven pas in de loop van 2014 of 2015 hun certificaat verkregen. Dit is mede het gevolg van de verschillende implementatie van Richtlijn 2009/43/EC in de EU lidstaten die afhankelijk is van de nationale context en het profiel van de bestaande defensie-industrie. Aanpassingen vergen tijd en vele betrokkenen zitten nog steeds in een aanpassings- en leerproces.⁹ Aangezien de meeste Vlaamse defensie-gerelateerde bedrijven hun producten doorgaans niet rechtstreeks leveren aan strijdkrachten, maar traditioneel vooral exporteren naar andere defensiebedrijven, vaak uit de Europese Unie, is de verwachting dat algemene vergunning nr.2 de komende jaren aanzienlijk aan belang zal winnen.

¹ In België zijn dit *Cassidian Belgium* (Oostkamp), *CMI Defence* (Loncin), *FN Herstal* (Herstal) en *OIP Sensor Systems* (Oudenaarde).

3 Buitenlandse wapenhandel met de derde landen

3.1 Invoer vanuit landen buiten de EU

Voor de invoer van defensieproducten is niet steeds een vergunning vereist. Slechts een beperkt aantal producten wordt onder controle geplaatst. Ten eerste wanneer de invoer conventionele wapens omschreven als “gevoelige goederen”^I betreft. Ten tweede bij invoer van vuurwapens voor militair of paramilitair gebruik en onderdelen daarvoor, munitie en vuurgeleidingssystemen en aanverwante alarm- en waarschuwingssystemen speciaal ontworpen voor militair gebruik.^{II} De importeur kan voor de invoer van deze producten een individuele of gecombineerde vergunning aanvragen.

Verder is ook de invoer van civiele vuurwapens vergunningsplichtig. Net als bij overbrenging, wordt ook hier een uitzondering gemaakt voor vuurwapens die definitief voor het schieten onbruikbaar zijn gemaakt, alarmwapens en vuurwapens die ontworpen zijn voor het geven van signalen, voor reddingactiviteiten, voor het slachten van dieren of voor visserij met harpoenen. Voor de invoer van civiele vuurwapens naar het Vlaams Gewest is steeds een individuele vergunning vereist.

De motivatie om wapeninvoer naar Vlaanderen te controleren verschilt fundamenteel van deze van controle van wapenuitvoer. Buitenlands beleid, het risico voor destabilisering van vrede en veiligheid en criteria zoals de naleving van mensenrechten in het land van bestemming spelen bij de invoer geen directe rol. Wel kijkt de overheid toe op de betrouwbaarheid van de importeur, de geldigheid van de bezitstitel, het risico op afwending en het beoogde gebruik van de goederen met het oog op de (openbare) veiligheid op ons grondgebied.

Cijfers 2014

In 2014 werden voor de invoer van defensieproducten en civiele vuurwapens in totaal 54 vergunningen uitgereikt in Vlaanderen. Deze vergunningen hadden betrekking op transacties ter waarde van €11,2 miljoen. Gezien de beperkte vergunningsplicht is het niet verrassend vast te stellen dat de meeste invoervergunningen betrekking hadden op vuurwapens en munitie. In 2014 werden 24 vergunningen uitgereikt voor de invoer van vuurwapens (€380.459) en 17 vergunningen voor de invoer van munitie (€4,251 miljoen euro). Deze producten zijn vooral afkomstig uit de Verenigde Staten en Zwitserland en zijn hoofdzakelijk bestemd voor Vlaamse wapenhandelaars. Op basis van de verslaggeving door de Vlaamse Regering is het onduidelijk af te leiden of het vooral vuurwapens voor civiel of voor (para)militair betreft.

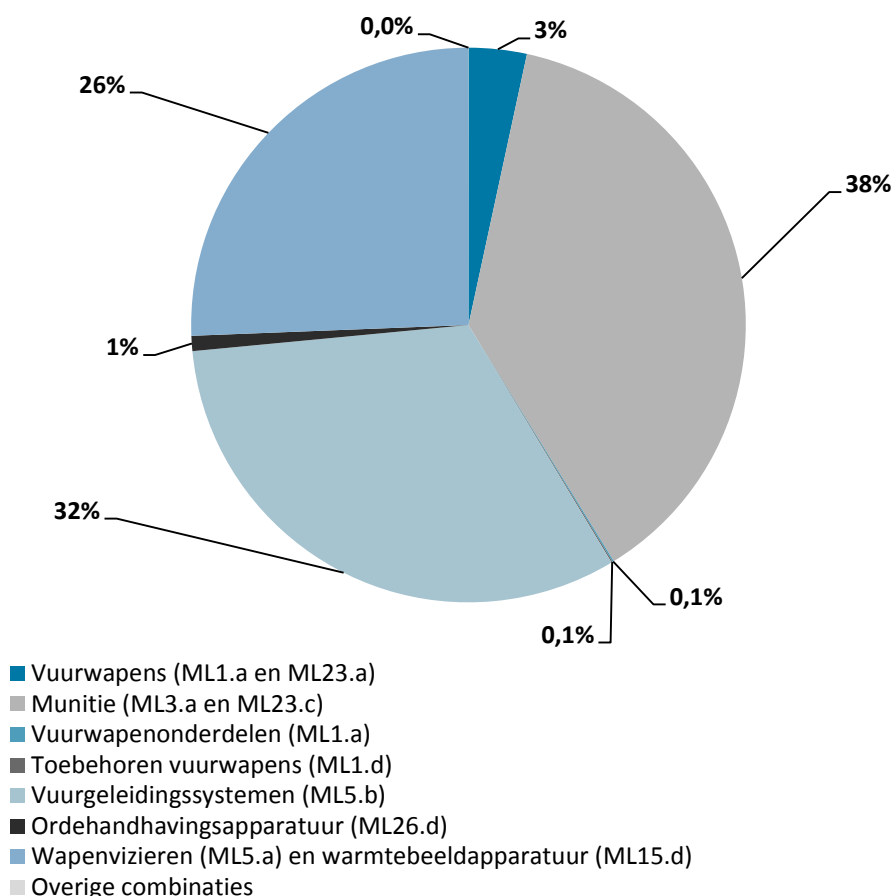
Verder werden ook voor relatief hoge bedragen vergunningen voor vuurgeleidingssystemen (€3,678 miljoen euro) en voor wapenvizieren en warmtebeeldapparatuur (€2,877 miljoen)

^I Onder “gevoelige goederen” wordt verstaan de producten uit het VN-register van conventionele wapens met inbegrip van de optionele categorieën over kleine en lichte wapens.

^{II} Voor een gedetailleerde beschrijving van de categorieën, zie Wapenhandelsbesluit, Bijlage 2.

uitgereikt in 2014. Deze vuurgeleidingssystemen zijn afkomstig uit Israël en bestemd voor een Vlaams defensiegerelateerd bedrijf die ze integreert in zijn eigen producten. De eindgebruiker van de producten is de Belgische krijgsmacht. De wapenvizieren en warmtebeeldapparatuur zijn afkomstig uit India en bestemd voor de Vlaamse defensiegerelateerde industrie.¹

Figuur 4: Aard van de producten van de vergunde invoer naar het Vlaams Gewest in 2014 (in % van totale waarde)

Aandachtspunt: de dCSG heeft nog steeds geen toegang tot het Centraal Wapenregister

Vooraleer een invoervergunning uit te reiken, dient de overheid na te gaan of de persoon of het bedrijf in kwestie over de juiste vergunningen beschikt. Daarnaast wordt – wanneer het gaat over particulier gebruik – nagegaan of het wapen overeenstemt met het type dat de persoon volgens de vergunning mag bezitten. De invoer (en de overbrenging) van civiele vuurwapens, onderdelen en munitie, wordt alleen toegestaan als de aanvrager op basis van de federale Wapenwet van 8 juni 2006 (en de uitvoeringsbesluiten ervan) gerechtigd is om het vuurwapen, onderdeel of de munitie voorhanden te hebben of te verwerven. Bovendien wordt de invoer of overbrenging enkel

¹ Uit het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering blijkt dat het producten betreft van het invoerende Vlaamse bedrijf zelf die tijdelijk waren uitgevoerd voor een demonstratie en omwille van administratieve redenen pas na het verstrijken van de oorspronkelijke wederinvoervergunning opnieuw werden ingevoerd. Daarom werd een “gewone” invoervergunning gebruikt.

toegestaan als essentiële kenmerken van het vuurwapen (zoals het merk, model, kaliber en serienummer)¹ bekend zijn.

Met het oog op deze verificatie van de reeds verkregen vergunningen werkt de Vlaamse overheidsdienst die instaat voor de uitreiking van invoervergunningen samen met de Proefbank voor Vuurwapens. De proefbank gaat na of een specifieke wapen of onderdeel dat een vergunningsaanvrager wenst in te voeren of over te brengen, past binnen de titel of hoedanigheid die de vergunningsaanvrager voorlegt als machtiging om dat wapen of onderdeel te verwerven: een bezitsvergunning, een erkenning als wapenhandelaar, een erkenning als wapenverzamelaar, jachtverlof, een sportschutterslicentie.¹⁰

Voor bijkomende vragen over bepaalde vergunningsaanvragers, verwervingstitels of de correcte interpretatie van de Wapenwet van 8 juni 2006 communiceert de dCSG met de provinciale wapendiensten, de federale wapendienst en met de centrale dienst wapens van de federale gerechtelijke politie. Het initiatief tot contactname geldt ook in de omgekeerde richting voor vragen over de in-, uit- of doorvoer van wapens.

In oktober 2010 werd bij KB bepaald dat ook de gemachtigde ambtenaren van de gewestelijke diensten bevoegd voor de controle op wapenhandel toegang krijgen tot het CWR. Het Vlaams Vredesinstituut stelde in 2012 dat dit kan nuttig zijn bij de beoordeling van een vergunningsaanvraag voor de invoer van vuurwapens, bijvoorbeeld om te beoordelen of de kandidaat-invoerder over een rechtmatige bezitstitel beschikt, hoeveel wapens de aanvrager reeds bezit, of er tegen hem reeds een beslissing tot schorsingen of intrekking genomen werd.¹¹ Mits toegang tot het CWR zou de Vlaamse overheidsdienst zelf de status van de bezitstitels van de vergunningsaanvragers kunnen controleren. De praktische uitwerking laat, ondanks verschillende overlegmomenten tussen de betrokken diensten, nog steeds op zich wachten.¹²

¹ In een aantal welbepaalde gevallen kan, na een gegronde motivering door de aanvrager, de invoer (of overbrenging) van civiele vuurwapens, onderdelen en munitie naar het Vlaamse Gewest worden toegestaan zonder opgave van de betreffende serienummers. Indien deze transactie wordt toegestaan zonder de opgave van de serienummers van de betreffende wapens moeten deze serienummers na het gebruik van de vergunning worden gerapporteerd worden aan de dCSG.

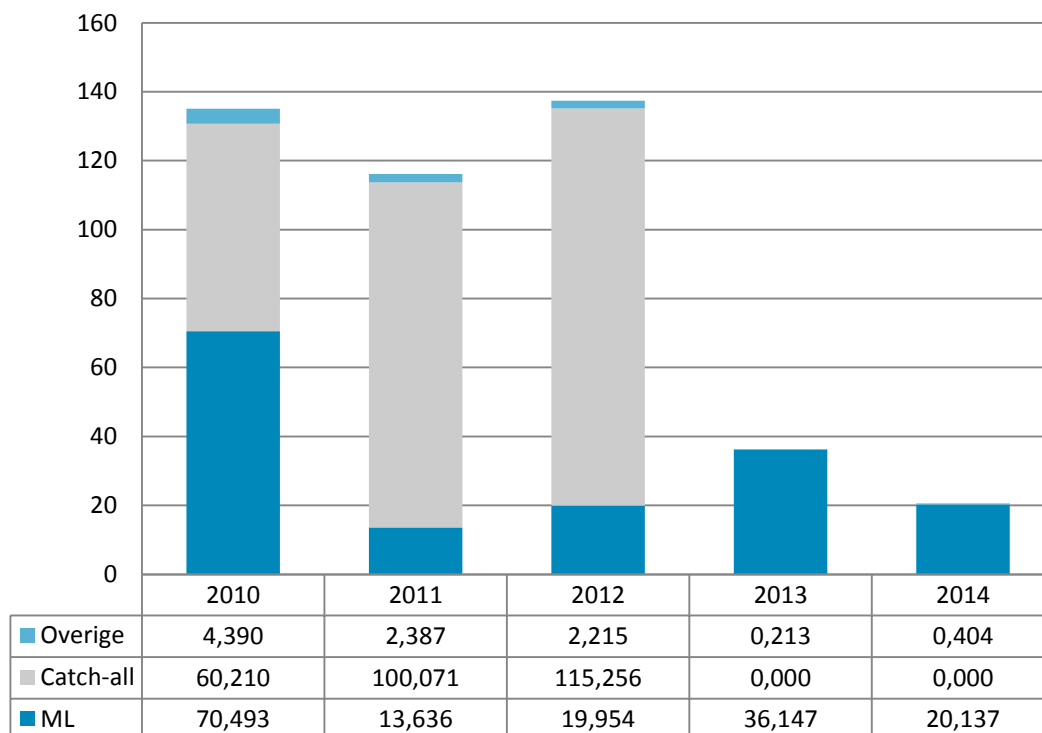
3.2 Uitvoer naar landen buiten de EU

De regelgeving voor uitvoer naar landen buiten de EU is minder verregaand aangepast in het Wapenhandeldecreet van 2012 dan de regelgeving voor overbrenging naar andere EU-lidstaten. Uitvoer is in regel nog steeds onderworpen aan individuele vergunningsplicht. Daarnaast kunnen exporteurs ook een gecombineerde vergunning aanvragen. Deze vergunning laat toe om een welbepaalde hoeveelheid goederen naar meerdere gespecificeerde bestemmingen uit te voeren binnen eenzelfde land van bestemming. Voor elke bestemming en eindgebruiker moet bovendien voldaan worden aan verplichtingen op vlak van controle op eindgebruik.

Cijfers 2014

De waarde van de uitvoer van militair materieel vanuit het Vlaams Gewest naar landen buiten de EU daalde in 2014 ten opzichte van 2013 (van €36,4 miljoen naar €20,5 miljoen). Uit deze daling kunnen we echter geen trend afleiden. In haar jaarverslag stelt de Vlaamse Regering dat de waardedaling “volledig toe te schrijven [is] aan de uitzonderlijk hoge waarde van de vergunde uitvoer naar de Verenigde Staten in 2013”.¹³ Dit klopt slechts gedeeltelijk: de waarde van deze wapenexport schommelt sterk van jaar tot jaar, afhankelijk van commerciële opportuniteiten en het relatief klein totaal aantal jaarlijks uitgereikte vergunningen voor dergelijke export in Vlaanderen. Belangrijk om te benadrukken is ook dat de waarde van de vergunde Vlaamse wapenexport naar landen buiten de Europese Unie in 2013 en in 2014 beduidend lager liggen dan in voorgaande jaren. Dit is een rechtstreeks gevolg van de implementatie van het Vlaams Wapenhandeldecreet en meer bepaald de wijziging van de catch-all clausule.

Figuur 5: Waarde van de vergunde uitvoer naar landen buiten de EU (in miljoen €), 2010-2014

De belangrijkste bestemmingslanden van het Vlaamse defensiemateriaal zijn in 2014 Brazilië, de Verenigde Arabische Emiraten, Israël en de Verenigde Staten. Vergunningen hebben voornamelijk betrekking op de export van vliegtuigonderdelen (vooral naar Brazilië), infrarood- en warmtebeeldapparatuur (bestemd voor Israël en de Verenigde Arabische Emiraten), en vuurgeleidingssystemen (naar de VAE).

Er werd in 2014 geen enkele aanvraag voor uitvoervergunning geweigerd. Dit is volgens de Vlaamse Regering toe te schrijven aan een aantal factoren. Ten eerste de mogelijkheid voor bedrijven om een voorlopig advies aan te vragen voor eventuele wapenexporttransacties. Zo werden in 2014 twee negatieve voorlopige adviezen afgeleverd. Een eerste negatief advies had betrekking op een voorgenomen export van vuurgeleidingssystemen naar het ministerie van Defensie van Tunesië. Dit negatief advies was gebaseerd op criterium 2 (de eerbiediging van de mensenrechten in het land van eindgebruik en de naleving van het internationaal humanitair recht door dat land) en criterium 3 (de interne situatie van het land van eindgebruik ten gevolge van spanningen of gewapende conflicten) van het Vlaams Wapenhandeldecreet. Het tweede negatief advies had betrekking op de voorgenomen export van doelwitdetectiesystemen naar het ministerie van Defensie van Azerbeidzjan. Dit negatief advies was gebaseerd op criterium 1 (de naleving van de internationale verplichtingen en verbintenissen van België) van het Wapenhandeldecreet.¹⁴ Ten tweede resulteren de efficiënte *internal compliance* programma's van een aantal Vlaamse defensiebedrijven erin dat embargolanden vermeden worden als bestemmingslanden. Ten derde bestaan er goede contacten tussen deze bedrijven en de dienst Controle Strategische Goederen waardoor mogelijk gevoelige transacties op voorhand informeel kunnen worden afgetoetst.¹⁵

The map illustrates trade flows from the Netherlands, with arrows indicating the volume and type of trade. The legend specifies:

- Black arrows represent export value:
 - Thin black arrow: < 300.000 €
 - Medium black arrow: 300.000 € - 1 miljoen €
 - Thick black arrow: > 1 miljoen €
- Blue arrows represent re-export (wederuitvoer).

Aandachtspunt: beperkende maatregelen voor gevoelige bestemmingslanden

Wapenembargo's

Wapenembargo's zijn een instrument in handen van internationale organisaties en staten om strafmaatregelen op te leggen in situaties van gewapend geweld. Deze embargo's trachten te voorkomen dat strijdende partijen bevoorraad worden met wapens of trachten de druk op deze partijen te verhogen om hun gedrag aan te passen. De Verenigde Naties (VN), de Europese Unie (EU) en in mindere mate ook de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) kondigden wapenembargo's af waar alle lidstaten (waaronder België) zich aan moeten houden.^I Wapenembargo's zijn meestal specifiek omschreven; ze leggen een verbod op van de levering van (bepaalde types) wapens aan bepaalde bestemmingen in een land of zijn gerelateerd aan een bepaalde groepering.

In 2014 waren 14 VN-embargo's^{II} van kracht, de Europese Unie vaardigde 23 embargo's uit in 2014 waarvan het in 10 gevallen^{III} ging om implementaties van VN-embargo's, 3 keer om implementaties van VN-embargo's met aanpassingen^{IV} en 10 keer om eigen Europese embargo's^V. Het enige OVSE-wapenembargo op Ngorno Karabach (Azerbeidzjan) was ook in 2014 nog steeds geldig.¹⁶

"On hold beleid"

Het Vlaams Wapenhandeldecreet voorziet niet in de mogelijkheid om wapenembargo's af te kondigen, maar de Vlaamse overheid kan wel beslissen om voor bepaalde eindgebruikers geen vergunningen toe te kennen.¹⁷ In het licht van de Arabische lente en de interne repressie die daarmee gepaard ging, initieerde de toenmalige bevoegde minister in 2011 een nieuwe maatregel, "on hold"-maatregel genoemd. De *on-hold* maatregel houdt in dat de bevoegde minister reeds op voorhand aangeeft dat vergunningsaanvragen voor bepaalde landen en/of eindgebruikers de toets aan de vergunningscriteria niet zullen doorstaan. Enkel indien geen enkele vergunning een kans maakt, wordt een *on-hold* maatregel afgekondigd. Op die manier staan op Vlaams niveau verschillende landen *de facto* onder wapenembargo.

De *on-hold* maatregel vloeide voort uit discussies in de schoot van de regering en in het Vlaams Parlement over bepaalde bestemmingslanden. Sinds februari 2011 werden de volgende landen op een *on-hold*-lijst geplaatst: Tunesië, Libië, Egypte, Bahrein, Oman, Syrië en Jemen. In 2014 gold de regel voor Egypte, Bahrein, Syrië en Jemen. Libië werd onder een wapenembargo geplaatst door de VN en de EU. Voor Saudi-Arabië geldt bijzondere waakzaamheid, maar geen systematische weigering van alle aanvragen.¹⁸ Landen waarvoor een wapenembargo van kracht is worden niet bijkomend *on hold* geplaatst. Het verdwijnen van een land uit de lijst van *on hold*-bestemmingen wijst dus niet noodzakelijk op een verbetering van de situatie in dat land, maar kan ook wijzen op het van kracht worden van een internationaal wapenembargo.

^I Ook andere internationale organisaties kondigen embargo's af, zoals de Arabische Liga die in 2014 een embargo afkondigde op Syrië, maar België is hier uiteraard niet aan gebonden.

^{II} In 2014 werden volgende landen/bestemmingen onderworpen aan een VN-embargo: leden en entiteiten gerelateerd aan Al Qaeda, aan de Taliban, Centraal Afrikaanse Republiek, Democratische Republiek Congo, Ivoorkust, Eritrea, Iran, Irak, Noord-Korea, Libanon, Liberia, Libië, Somalië, en Soedan (Darfur).

^{III} EU embargo's ter implementatie van VN-embargo's: Al Qaeda, Taliban, Centraal Afrikaanse Republiek, Democratische Republiek Congo, Ivoorkust, Eritrea, Irak, Libanon, Liberia, Libië en Somalië.

^{IV} EU embargo's ter implementatie van VN-embargo's met EU-aanpassingen: Iran, Noord-Korea en Soedan (Darfur).

^V Europese embargo's zonder VN-tegenhanger: Wit-Rusland, China, Egypte, Guinee (opgeheven in april 2014), Myanmar, Rusland, Zuid-Soedan, Syrië, Oekraïne (opgeheven in juli 2014) en Zimbabwe.

Naar aanleiding van een uitvoer naar Syrië in 2015 – een land dat *on hold* geplaatst werd – lichtte de regering recentelijk toe dat de *on hold*-maatregel inhoudt dat er geen uitvoer naar de overheid van het land in kwestie toegestaan zal worden.¹⁹ Uitvoer naar niet-statelijke actoren (zoals bedrijven) kan dus wel. De precieze invulling van de *on hold* maatregel ligt niet vast en blijft doorheen de tijd te wijzigen. Dit gaf aanleiding tot debat in het Vlaams Parlement. Zowel de *on hold*-maatregel zelf als de landen van bestemming die al dan niet onder deze maatregel zouden moeten vallen werden besproken.²⁰ De minister lichtte toe dat het *on hold*-beleid permanent opgevolgd en geactualiseerd wordt door het bevoegde kabinet en de administratie.²¹

Het parlement kan via resoluties aan de regering vragen om de export naar bepaalde landen te weigeren of aanvragen naar bepaalde bestemmingen met meer aandacht te onderzoeken. In het verleden werden zo resoluties goedgekeurd met de vraag geen vergunningen toe te kennen voor export van militair materieel met Israël als eindbestemming²² of met de vraag om Syrië toe te voegen aan de lijst van *on-hold* bestemmingen wanneer het Europese embargo op dat land was verlopen.²³ Op die manier verplicht het parlement de regering om transacties naar bepaalde bestemmingen of eindgebruikers nauwgezet op te volgen.

Parallel aan het *on hold*-beleid wordt bepaalde export naar andere landen ook systematische aan beperkingen onderworpen. Momenteel geldt dit bijvoorbeeld ten aanzien van Saoedi-Arabië. In antwoord op berichten van wederuitvoer van Belgische wapens naar rebellen in Syrië wordt uitvoer naar Saoedi-Arabië systematisch onderworpen aan een wederuitvoerclausule waarbij de eindgebruiker zich ertoe verbindt om bij een eventuele wederuitvoer de toestemming van de Vlaamse Regering te vragen.²⁴ Hoewel Saoedi-Arabië een bestemmingsland is dat fel bediscussieerd werd in het Vlaams Parlement werd het in 2014 niet op de lijst van *on hold* landen gezet.²⁵

In het licht van een evaluatie van het *on hold*-beleid is het van belang om zicht te krijgen op de werkwijze en de criteria die gehanteerd worden om landen aan de lijst toe te voegen of van de lijst te halen. Het Vlaams Parlement kan daarbij een sturende rol opnemen.

3.3 Doorvoer door het Vlaams Gewest

Niet alleen de invoer en de uitvoer van militair materieel wordt aan controle onderworpen, maar ook doorvoer door het Vlaams Gewest is vergunningsplichtig, zij het in welbepaalde omstandigheden. Bij doorvoer van militair materieel werd in principe reeds een vergunning uitgereikt door het land van waaruit de goederen geëxporteerd werden. Doorvoer van militaire goederen is in Vlaanderen aan een bijkomende vergunningplicht onderworpen wanneer de goederen worden overgeladen op eenzelfde of een ander vervoermiddel, en wanneer het niet gaat om doorvoer tussen twee lidstaten van de Europese Unie. Met andere woorden; wanneer het land van oorsprong of bestemming buiten de EU ligt en indien een overlading plaatsvindt, is er in het Vlaams Gewest een doorvoervergunning nodig.

Cijfers 2014

In 2014 werden in totaal 19 doorvoervergunningen, met een gezamenlijke waarde van €30,7 miljoen, uitgereikt door de Vlaamse overheid. In tabel 5 geven we een overzicht van de kenmerken.

Tabel 5: Overzicht van de uitgereikte doorvoervergunningen in 2014

Producten	Waarde	Land van herkomst	Land van bestemming	Bestemming (eindgebruiker)
Kannonnen (ML2.a), Raketten (ML4.a) en militaire voertuigen (ML6.a)	48.000	Bulgarije	Australië	“andere” bestemming
Militaire voertuigen (ML6.a)	774.495	Frankrijk	Brazilië	Defensiegerelateerde industrie
Toebehoren/onderdelen vuurwapens	54.896	Spanje	Canada	Handelaar
Karabijnen	210.000	Verenigde Staten	Frankrijk	Handelaar
Militaire voertuigen (ML6.a)	774.495	Brazilië	Frankrijk	“andere” bestemming
Onderdelen van militaire voertuigen (ML6.a)	45.521	Canada	Duitsland	Defensiegerelateerde industrie
Militaire helmen (ML13c) en kogelvrij/beschermende kledij (ML13d)	74.970	Verenigd Koninkrijk	Duitsland	Handelaar (overheid Afghanistan)
Pyrotechnische middelen en apparatuur (ML4.a) en RDX en derivaten (ML8.a)	585.535	Zweden	Ghana	Industrie
Pyrotechnische middelen en apparatuur (ML4.a) en RDX en derivaten (ML8.a)	516.348	Zweden	Ghana	Industrie
Militaire vaartuigen (ML9.a)	1.176.600	Spanje	India	Overheid (Krijgsmacht)
Rook- en traangasgranaten (ML4.a)	74.411	Verenigde Staten	Liberia	UN Mission in Liberia
Munitie (ML3.a)	5.196.447	Zwitserland	Noorwegen	Defensiegerelateerde industrie
Componenten van springstoffen (ML8.a)	191.206	Zwitserland	Peru	Bedrijf dat explosieven voor civiel gebruik vervaardigt
Munitie (ML3.a)	74.590	Noorwegen	Spanje	Handelaar (krijgsmacht Chili)
Militaire voertuigen (ML6.a)	2.081.600	Zwitserland	Spanje	Defensiegerelateerde industrie
Gepantserde voertuigen (ML6.a)	16.354.000	Zuid-Afrika	Zweden	Krijgsmacht
Munitie (ML3.a)	21.972	Canada	Zwitserland	Handelaar
Onderdelen van militaire voertuigen (ML6.a)	32.904	Bulgarije	Verenigde Staten	“andere” bestemming
Militaire voertuigen (ML6.a)	2.420.722	Verenigd Koninkrijk	Uruguay	Krijgsmacht

Het valt onmiddellijk op dat de aard van producten waarvoor in Vlaanderen doorvoervergunningen worden aangevraagd sterk verschilt van de aard van producten waarvoor Vlaamse exportvergunningen worden aangevraagd. De doorvoer via het Vlaams Gewest bestaat, in tegenstelling tot de Vlaamse wapenexport, voornamelijk uit traditionele defensieproducten zoals militaire voer- en vaartuigen en lichte en zware munitie. Ook op het vlak de bestemmingslanden kunnen we verschillen vaststellen.

Doorgaans worden in Vlaanderen elk jaar ook een aantal aanvragen voor een doorvoervergunning geweigerd. In 2014 gaat het om 4 geweigerde vergunningen:

- militaire voertuigen afkomstig uit Zuid-Afrika en bestemd voor de overheid van Saoedi-Arabië (€1.149.510)
- gepantserde voertuigen en radiocommunicatiemateriaal uit Frankrijk en bestemd voor de Nationale Garde van Mauritanië (€452.520)
- vuurwapenmunitie uit het Verenigd Koninkrijk bestemd voor de defensie-gerelateerde industrie in Pakistan en met als vermelde eindgebruiker de krijgsmacht van het bestemmingsland (€26.950)
- revolvers afkomstig uit de Verenigde Staten en bestemd voor de krijgsmacht van Kameroen (€3.864)

De motiveringen voor deze weigeringen zijn niet opgenomen in de maandverslagen die worden gepubliceerd op de website van de dienst Controle Strategische Goederen, maar wel sinds dit jaar in het jaarverslag van de Vlaamse Regering. In tabel 6 geven we een overzicht van de weigeringsgronden voor deze doorvoervergunningen.

Tabel 6: Informatie over de geweigerde doorvoervergunningen, 2014

Producten	Waarde	Land van herkomst	Land van bestemming	Bestemming (eindgebruiker)	Weigeringsgrond
Gepantserde voertuigen voor personentransport (ML6.a)	€1.149.510	Zuid-Afrika	Saoedi-Arabië	Ministerie van Binnenlandse Zaken	Criteria 2, 4 en 7
Gepantserde voertuigen (ML6.a) en radiocommunicatiemateriaal (ML11.a)	€452.520	Frankrijk	Mauritanië	National Garde	Criterium 2
Munitie voor het werpen van granaten (ML3.a)	€26.950	Verenigd Koninkrijk	Pakistan	Defensiegerelateerde industrie (Pakistaanse marine)	Criteria 2,3 en 4
Revolvers (ML1.a)	€3.864	Verenigde Staten	Kameroen	Presidentiële Garde	Criteria 2 en 7

Vier doorvoervergunningen werden geweigerd omwille van de slechte mensenrechtensituatie in de landen van eindgebruik en/of de niet-naleving van het internationaal humanitair recht door dat land (criterium 2). Verder werden de doorvoervergunningen voor goederen bestemd voor Kameroen en Saoedi-Arabië ook geweigerd omwille van het gevaar dat de goederen of technologie in kwestie in het land van bestemming of in het land van eindgebruik een andere bestemming krijgen of onder ongewenste voorwaarden opnieuw worden uitgevoerd (criterium 7). De doorvoer naar Saoedi-Arabië werd bovendien ook geweigerd met verwijzing naar handhaving van vrede, veiligheid en stabiliteit in de ontvangende regio (criterium 4). De doorvoer naar Pakistan werd, naast het risico op mensenrechtenschendingen, geweigerd omwille van de interne situatie van het land van eindgebruik ten gevolge van spanningen of gewapende conflicten (criterium 3) en de handhaving van vrede, veiligheid en stabiliteit in de ontvangende regio (criterium 4). Opvallend bij de geweigerde doorvoervergunningen is dat in 2014 tweemaal een doorvoervergunning werd geweigerd voor producten die uit andere EU-lidstaten werden geëxporteerd.

Aandachtspunt: controle van doorvoer zonder overlading

Wat zijn de mogelijkheden voor controle op doorvoer van wapens en defensieproducten zonder overlading? De douane en de gerechtelijke politie kunnen verdachte transacties onderzoeken om te controleren of wapenembargo's met voeten getreden worden. Daarnaast blijft ook de controle van tussenhandelaars (die betrokken kunnen zijn in doorvoertransacties) een federale bevoegdheid. Een rechtsgrond hiervoor is te vinden in verschillende wetteksten.

Door de wet van 25 maart 2003 werd aan de wet van 1991 een titel III toegevoegd: "Bestrijding van de illegale handel in wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik dienstig materieel en daaraan verbonden technologie". Deze wijzigingen werden aangebracht vóór de overheveling van de bevoegdheid. Deze wet voorziet ook in sancties voor het niet- naleven van embargo's.²⁶

Om onderzoekdaden en strafvervolgning wegens een schending van embargo's die op het niveau van de VN en de EU geformuleerd zijn mogelijk te maken, heeft België vóór de regionalisering van de bevoegdheid wapenhandel twee specifieke wetten aangenomen. De wet van 11 mei 1995 en de wet van 13 mei 2003²⁷ bieden een juridische basis voor het afdwingen van de naleving van respectievelijk VN- en EU-embargo's en stellen strafmaatregelen vast voor inbreuken op embargo's. Zowel de gerechtelijke politie, de ambtenaren van douane en accijnzen als de door de bevoegde minister aangestelde ambtenaren zijn bevoegd om inbreuken op de krachtens deze wet genomen maatregelen op te sporen en vast te stellen. Beide wetten zijn subsidiair aan de algemene wetten over controle op wapenhandel.²⁸

Ook de douanewetgeving biedt een juridische grondslag om controles uit te voeren.²⁹ De douane is bevoegd om te controleren of de douaneprocedures en andere geldende wetgeving correct toegepast worden. Concreet controleert de douane of de nodige vergunningen bekomen werden en kan ze nakijken of de vracht in overeenstemming is met de documenten.

In navolging van verschillende terroristische aanslagen na 2000 werd in België (in navolging ook van initiatieven op het niveau van de EU en de VN) het wetgevend instrumentarium uitgebreid om terroristische misdrijven te bestraffen en kregen bijzondere opsporingsmethoden en andere methoden een nieuw wettelijk kader. Zowel illegale wapenhandel (of wapenbezit) met terroristische doeleinden als handel in dual-use producten met gevaar voor proliferatie van massavernietigingswapens worden strafbaar gesteld onder de wet van 19 december 2003 betreffende terroristische misdrijven³⁰ en de algemene wet van 11 september 1962.³¹ Eveneens relevant in deze is het nieuwe hoofdstuk inzake terroristische misdrijven in het Strafwetboek (art.

137 – 141)¹. Deze wetgeving stelt inbreuken op de wapenwetgeving en proliferatie van massavernietigingswapens met terroristische doeleinden strafbaar.

Het Vlaams Wapenhandeldecreet voorziet niet in de mogelijkheid om doorvoer zonder overlading te controleren. De bevoegde minister erkent dat dit een hiaat is in het Wapenhandeldecreet dat bij een aanpassing van het decreet kan worden opgenomen.³² Met de regionalisering van de bevoegdheid werd reeds onderzocht hoe de Vlaamse overheid om moet gaan met beperkende maatregelen. Ten eerste werd bevonden dat wanneer het gaat om “voldoende duidelijke Europese verordeningen en embargo’s” die in het Belgisch Staatsblad of in het Publicatieblad van de EU bekend werden gemaakt, er geen verdere omzetting meer nodig is. In deze gevallen zouden de strafsancities uit de wet van 13 mei 2003 en de wet van 5 augustus 1991 kunnen toegepast worden. Dit zou sinds het Verdrag van Lissabon overigens ook gelden voor “voldoende duidelijke besluiten van de Raad van de EU” die onder het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid aangenomen werden.³³

Niettemin blijven deze wetten eveneens subsidiair aan het Vlaams Wapenhandeldecreet. Wanneer de bepalingen van het Wapenhandeldecreet geschonden worden, zullen dus eerst deze strafbepalingen van kracht zijn (zie art. 47 § 1)³⁴. Hoewel het federale niveau dus een aantal handvaten heeft om doorvoer zonder overlading te controleren, is het aan te raden om eveneens de mogelijkheid te voorzien om vanop Vlaams niveau controle op doorvoer zonder overlading in bepaalde gevallen onder controle te plaatsen.

¹ Als terroristisch misdrijf wordt (in art. 137 § 1) aangemerkt het misdrijf bepaald in de §§ 2 en 3 dat door zijn aard of context een land of een internationale organisatie ernstig kan schaden en opzettelijk gepleegd is met het oogmerk om een bevolking ernstige vrees aan te jagen of om de overheid of een internationale organisatie op onrechtmatige wijze te dwingen tot het verrichten of het zich onthouden van een handeling, of om de politieke, constitutionele, economische of sociale basisstructuren van een land of een internationale organisatie ernstig te ontwrichten of te vernietigen. Art 137 § 2.9 en 2.10 en § 3.3 verwijzen naar overtredingen op de wapenwetgeving van 8 juni 2006 en het vervaardigen, bezitten, verwerven, vervoeren of leveren van massavernietigingswapens voor terroristische doeleinden.

³² Art. 47. § 1. Met behoud van de toepassing van de bevoegdheden van de Administratie der Douane en Accijnzen van de FOD Financiën, worden inbreuken en pogingen tot inbreuk op de bepalingen van dit decreet en van de uitvoeringsbepalingen ervan bestraft zoals hieronder bepaald is.

De in-, uit- en doorvoer en de overbrenging van goederen waarvan de in-, uit- en doorvoer en de overbrenging verboden zijn op basis van artikel 3, § 1, eerste lid, en de uit- en doorvoer en de overbrenging in weerwil van een embargo of andere beperkende maatregel van de VN, de EU of de OVSE wordt bestraft met opsluiting van vijf tot tien jaar en een geldboete van ten minste 750 euro en ten hoogste 750.000 euro of het dubbel van de waarde van de goederen in kwestie, indien hoger.

4 Conclusie

Controle op buitenlandse wapenhandel in Vlaanderen is ingebed in Europese afspraken. Het Vlaams Wapenhandeldecreet vormt het wettelijk kader voor de controle op de handel in wapens en militair materieel en bouwt verder op deze afspraken binnen de EU. Daarbij vormt het onderscheid tussen transacties met entiteiten in andere EU-lidstaten en bestemmingen buiten de EU een uitgangspunt van het Vlaamse controlebeleid. In-, uit- en doorvoer transacties van militair materieel met bestemmingen in landen buiten de EU worden gecontroleerd met voorafgaande vergunningen. Overbrengingen naar andere EU lidstaten gebeuren, mits bepaalde voorwaarden, onder een versoepeld regime. De rapportage over vergunningen en de randvoorwaarden van het beleid aan het Vlaams Parlement laat toe onderstaand overzicht te geven.

De waarde van de Vlaamse vergunde **overbrenging naar andere EU-lidstaten** lag in 2014 opvallend veel lager dan in voorgaande jaren (€9,2 miljoen in 2014, tegenover €84,9 miljoen in 2013 en €147,8 miljoen in 2012). Vanaf 2012 vindt overbrenging ook plaats met algemene en globale vergunningen waar pas nadien over gerapporteerd wordt. Afgaand op de rapportering van de Vlaamse Regering blijft het gebruik van algemene en globale vergunningen in 2014 – net als in 2013 – erg beperkt. Verwacht wordt dat dit in de komende jaren zal toenemen omdat het aantal gecertificeerde bedrijven in de EU stijgt.

De waarde van de **Vlaamse vergunde uitvoer naar landen buiten de EU** daalde in 2014 ten opzichte van 2013: van €36,4 miljoen naar €20,5 miljoen. Dergelijke schommeling is niet ongebruikelijk. Ten opzichte van de gemiddelde export in de jaren vóór 2013 bedraagt de totale waarde van de huidige export echter nog slechts ongeveer een derde. Dit is mede het gevolg van de toepassing van het nieuwe Wapenhandeldecreet en de gewijzigde invulling en interpretatie van de catch-all clause die in 2014 slechts één keer werd ingeroepen.

Toch is het profiel van de defensiegerelateerde industrie in Vlaanderen de laatste jaren niet fundamenteel gewijzigd. De Vlaamse wapenexport wordt nog steeds gerealiseerd door een relatief kleine groep van hoogtechnologische bedrijven die voornamelijk componenten uitvoeren. Hun producten worden geïntegreerd in grotere wapensystemen die vervolgens worden gebruikt door strijdkrachten van verschillende landen. De export van Vlaamse defensieproducten maakt op deze manier een klein, maar reëel deel uit van de wereldwijde wapenhandel.

Controle van **overbrenging uit andere EU-lidstaten of invoer van wapens** gebeurt met het oog op het verzekeren van de openbare orde in eigen land. De overheid viseert beperkte categorieën van producten: ze controleert transacties met vuurwapens en munitie, maar ook met vuurgeleidingssystemen, wapenvizieren, warmtebeeldapparatuur en stoffen voor oproerbeheersing. In 2014 verleende de Vlaamse Regering 544 vergunningen voor de overbrenging (intra EU) of invoer (extra EU) van deze producten naar het Vlaams Gewest. Het gaat daarbij om 490 vergunningen voor overbrenging vanuit andere EU-lidstaten van producten ter waarde van €19,2 miljoen en 54 invoervergunningen voor import van landen buiten de EU ter waarde van €11,2 miljoen.

De uitoefening van de bevoegdheid voor controle op invoer of overbrenging van vuurwapens gebeurt complementair met de werkzaamheden van de Proefbank voor Vuurwapens, de provinciale wapendiensten, de federale wapendienst en de federale gerechtelijke politie. Deze

actoren verzamelen gegevens van vuurwapenbezitters die worden ontsloten in het Centraal Wapenregister. Dit register laat toe om de bezitstitel van kandidaat-invoerders na te gaan, te bekijken hoeveel wapens ze reeds bezitten en te verifiëren of reeds schorsingen of intrekkingen werden uitgesproken. De praktische uitwerking van de toegang tot het CWR voor de gemachtigde ambtenaren van de betrokken gewestelijke diensten laat tot op heden nog steeds op zich wachten.

Vlaanderen is door zijn centrale ligging en uitgebreide logistieke infrastructuur een belangrijk doorvoergebied voor allerlei producten, waaronder militair materieel dat – bij overlading – aan controle onderhevig is. **Controle op doorvoertransacties** is voornamelijk een tweedelijnsmaatregel om exportcontrole sluitend te maken zodat goederen ten allen tijde blijven voldoen aan de voorwaarden van de toegestane uitvoervergunningen en niet op een andere bestemming terecht komen. Maar landen kunnen hun doorvoerbeleid ook aanwenden om eigen toetsingscriteria op te leggen aan transacties doorheen hun grondgebied. In 2014 reikte de Vlaamse Regering 19 vergunningen uit voor de doorvoer van militair materieel met een totale waarde van €30,7 miljoen. Vier doorvoervergunningen – met bestemmingen in Saoedi-Arabië, Mauritanië, Pakistan en Kameroen – werden geweigerd, onder meer omwille van de slechte mensenrechtensituatie in deze landen.

Het Vlaams Wapenhandeldecreet – de juridische basis voor controle op buitenlandse wapenhandel – is op moment van schrijven zo’n drie en een half jaar in werking. In 2016 zal de Vlaamse Regering een voorstel voor de optimalisatie van het Wapenhandeldecreet op tafel leggen. De bestaande wetgeving zal vooraf tegen het licht gehouden worden om hiaten te remediëren, eventuele fouten recht te zetten, nuances aan te brengen en aanvullingen te doen. Belangrijk is om niet enkel de bepalingen van het decreet zelf mee te nemen in een voorafgaande evaluatie, maar eveneens de uitvoeringsmaatregelen die genomen werden in het Wapenhandelbesluit te betrekken. Zo staan de algemene vergunningen die Vlaanderen uitreikt, opgelijst in het Wapenhandelbesluit. Tot slot is het van belang om niet alleen de wettelijke bepalingen uit het decreet of bijhorend uitvoeringsbesluit mee te nemen, maar eveneens het beleid van de bevoegde minister.

In de dagdagelijkse controlepraktijk wordt door de bevoegde beleidsverantwoordelijken een vertaalslag gemaakt van principes – die verankerd zijn in wetgeving – naar de praktijk. Het vastleggen en wijzigen van de principes komt de volksvertegenwoordigers toe, alsook het oordeel over het gevoerde beleid. Het komt er voor alle betrokkenen op aan afwegingen te maken tussen verschillende belangen met inachtneming van voorzienbare risico’s. De Europese defensie-industrie is in belangrijke mate afhankelijk van de export van haar producten en met het oog op vrede en veiligheid, is het evenzeer belangrijk dat legitieme overheden middelen kunnen verwerven voor het garanderen ervan. Maar slechts in welbepaalde gevallen is het gebruik van wapens gerechtvaardigd. Het risico dat wapen(systemen) worden misbruikt of in verkeerde handen vallen, is niet denkbeeldig. Beslissingen over de levering van wapens en militair materieel aan overheden, defensiegerelateerde industrie of particulieren vergen dus een weloverwogen oordeel.

Eindnoten

- ¹ Baum, T., Duquet N., (2014), *Vlaamse buitenlandse wapenhandel 2013*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, 58 p.
Vlaams Vredesinstituut (2015) *Advies over het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering over de wapenhandel in 2013*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
Vlaams Vredesinstituut (2013) *Advies over het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering over de wapenhandel in 2012*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
Vlaams Vredesinstituut (2013) *Advies over de doorvoer van strategische goederen*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
Vlaams Vredesinstituut (2012) *Advies over controle op tussenhandel in wapens en dual-use producten*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut.
- ² Richtlijn 2009/43/EG van het Europees Parlement en de Raad van 6 mei 2009 betreffende de vereenvoudiging van de voorwaarden voor de overdracht van defensiegerelateerde producten binnen de gemeenschap. Publicatieblad van de Europese Unie, L 146/1. 10.6.2009.
- ³ De meest recente versie van de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen is te vinden op http://eeas.europa.eu/non-proliferation-and-disarmament/arms-export-control/index_en.htm
- ⁴ Voor meer uitleg over de verschillende vergunningsprocedures, zie Baum, T. & Duquet, N. (2014), *Vlaamse buitenlandse wapenhandel*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, p.9-22.
- ⁵ Art 49, decreet van 15 juni 2012 betreffende de in-, uit-, doorvoer en overbrenging van defensiegerelateerde producten, ander voor militair gebruik dienstig materiaal, ordehandhavingsmateriaal, civiele vuurwapens, onderdelen en munitie, *B.S.*, 4 juli 2012 (hierna Vlaams Wapenhandeldecreet).
- ⁶ Vlaamse Regering, *Jaarverslag Wapenhandel 2014*.
- ⁷ Vlaamse Regering, *Jaarverslag Wapenhandel 2014*, p.14.
- ⁸ DG Growth, *Certified Enterprises Register*, <http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/certifier/index.cfm?fuseaction=undertakings.countries>
- ⁹ Mampaey, L., Moreau, V., Quéau, Y. en Seniora, J. (2014) *Final Report, Study on the Implementation of Directive 2009/43/EC on Transfers of Defence-related Products*, GRIP, Brussel.
- ¹⁰ Soens, T., vraag om uitleg 1235 tot de Geert Bourgeois over wapenbezit, *Handelingen Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed*, zitting 2014-2015, Vlaams Parlement, 10 maart 2015.
- ¹¹ Duquet, N., Van Alstein, M. (2012) *De registratie en traceerbaarheid van ingevoerde vuurwapens*, Brussel, Vlaams Vredesinstituut.
- ¹² Soens, T., vraag om uitleg 1235 tot de Geert Bourgeois over wapenbezit, *Handelingen Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed*, zitting 2014-2015, Vlaams Parlement, 10 maart 2015.
- ¹³ Vlaamse Regering, *Jaarverslag Wapenhandel 2014*, p.38.
- ¹⁴ Vlaamse Regering, *Jaarverslag Wapenhandel 2014*, p.43.
- ¹⁵ Vlaamse Regering, *Jaarverslag Wapenhandel 2014*, p.38.
- ¹⁶ Stockholm International Peace Research Institute (2015), *SIPRI yearbook 2015: Armaments, Disarmaments and International Security*, Oxford, UK: Oxford University Press.
- ¹⁷ Nijs, T. (2015), *De controle op de Vlaamse internationale wapenhandel*, Heule: INNI publishers, p 186.
- ¹⁸ Nijs, T. (2015), *De controle op de Vlaamse internationale wapenhandel*, Heule: INNI publishers, p 186
- ¹⁹ Bourgeois, G., antwoord op vraag om uitleg 3091 van T. Soens, *Handelingen Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed*, zitting 2014-2015, Vlaams Parlement, 20 oktober 2015.
- ²⁰ Moerman, F. vraag om uitleg 531 tot de heer Kris Peeters, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van economie, buitenlandse beleid, landbouw en plattelandsbeleid, over de prinselijke handelsmissie naar Saoedi-Arabië en Oman. *Handelingen Commissie voor buitenlandse beleid, Europese aangelegenheden en internationale samenwerking*, zittingsjaar 2013-2014, 14 januari 2014.
- Meuleman, E. vraag om uitleg 536 tot de heer Kris Peeters, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van economie, buitenlandse beleid, landbouw en plattelandsbeleid, over de geplande handelsmissie naar Saoedi-Arabië en Oman. *Handelingen Commissie voor buitenlandse beleid, Europese aangelegenheden en internationale samenwerking*, zittingsjaar 2013-2014, 14 januari 2014.
- Van Overmeire, K. schriftelijke vraag 12 aan minister Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van buitenlandse beleid en onroerend erfgoed, wapenembargo – stand van zaken, 4 september 2014
- Van Overmeire, K. schriftelijke vraag 25 aan minister Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van buitenlandse beleid en onroerend erfgoed, wapenhandel – Saoedi-Arabië, 29 september 2014.

- Soens, T., vraag om uitleg 985 over de export van strategische goederen naar het Midden-Oosten aan minister Geert Bourgeois, Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed, 10 februari 2015.
- Soens, T., vraag om uitleg 1910 over de crisis in Jemen aan minister Geert Bourgeois, Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed, 28 april 2015.
- ²¹ Soens, T., vraag om uitleg 985 over de export van strategische goederen naar het Midden-Oosten aan minister Geert Bourgeois, Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed, 10 februari 2015.
- ²² Voorstel van resolutie – van de heren Eloi Glorieux, Jef Tavernier en Jos Stassen – betreffende de steun aan een rechtvaardige vrede in Palestina en Israël. Verslag namens de Subcommissie voor Wapenhandel uitgebracht door de heren Jan Loones en Jan Laurys aan de Commissie voor Economie, Werk en Sociale Economie. Stuk 210 (2004-2005) – Nr. 4, 16 juni 2005. <http://docs.vlaamsparlament.be/docs/stukken/2004-2005/g210-4.pdf>; Voorstel van resolutie – van de heren Jan Roegiers, Flor Koninckx en Johan Verstreken, mevrouw Anne Marie Hoebeke en de heer Piet De Bruyn – betreffende de oorlog in Gaza, Stuk 206 (2008-2009) – Nr.3, 7 januari 2009, <http://docs.vlaamsparlament.be/docs/stukken/2008-2009/g206-3.pdf>; Voorstel van resolutie – van de heren Ludwig Caluwé, Johan Verstreken, Ward Kennes, Matthias Diependaele en Marc Hendrickx, mevrouw Yamila Idrissi en de heer Jan Roegiers – betreffende de evoluties in het Midden-Oosten en de Maghreb, stuk 967 (2010-2011) – Nr.3, ingediend op 16 februari 2011, <http://docs.vlaamsparlament.be/docs/stukken/2010-2011/g967-3.pdf>; Vraag om uitleg van mevrouw Tine Soens tot de heer Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de wapenexport naar Israël, *Handelingen Vergadering Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed van 7 oktober 2014*, <http://www.vlaamsparlament.be/Proteus5/showJournaalLijn.action?id=928634>
- ²³ Voorstel van resolutie – van de heren Karim Van Overmeire, Jan Roegiers, Ward Kennes en Bart Caron, mevrouw Fientje Moerman en de heren Lode Vereeck en Matthias Diependaele – betreffende de opheffing van het EU-embargo tegen Syrië, stuk 2083 (2012-2013) – Nr.2, ingediend op 29 mei 2013, <https://docs.vlaamsparlament.be/docs/stukken/2012-2013/g2083-2.pdf>
- ²⁴ Van Overmeire, K. schriftelijke vraag 25 aan minister Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van buitenlandse beleid en onroerend erfgoed, wapenhandel – Saoedi-Arabië, 29 september 2014.
- ²⁵ Moerman, F. vraag om uitleg 531 tot de heer Kris Peeters, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van economie, buitenlandse beleid, landbouw en plattelandsbeleid, over de prinselijke handelsmissie naar Saoedi-Arabië en Oman. *Handelingen Commissie voor buitenlandse beleid, Europese aangelegenheden en internationale samenwerking*, zittingsjaar 2013-2014, 14 januari 2014.
- Meuleman, E. vraag om uitleg 536 tot de heer Kris Peeters, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van economie, buitenlandse beleid, landbouw en plattelandsbeleid, over de geplande handelsmissie naar Saoedi-Arabië en Oman. *Handelingen Commissie voor buitenlandse beleid, Europese aangelegenheden en internationale samenwerking*, zittingsjaar 2013-2014, 14 januari 2014.
- Soens, T., vraag om uitleg 985 over de export van strategische goederen naar het Midden-Oosten aan minister Geert Bourgeois, Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed, 10 februari 2015.
- ²⁶ Voor een uitgebreide bespreking hiervan zie: Van Heuverswyn, K. (2010), *Het Belgisch controlestelsel voor tussenhandel in militaire en dual-use goederen*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, http://www.vlaamsvredesinstituut.eu/sites/vlaamsvredesinstituut.eu/files/files/reports/vvi_web_rapport_tussenhandel_nd_belgie_fin.pdf
- ²⁷ Wet inzake de tenuitvoerlegging van de besluiten van de Veiligheidsraad van de Organisatie van de Verenigde Naties, B.S. 29 juli 1995. Wet inzake de tenuitvoerlegging van de beperkende maatregelen die genomen worden door de Raad van de Europese Unie ten aanzien van Staten, sommige personen en entiteiten, B.S. 13 juni 2003.
- ²⁸ Nijs, T. (2015), *De controle op de Vlaamse internationale wapenhandel*, Heule: INNI publishers, p 207.
- ²⁹ Zie onder meer art 4 (14), art 13(1), art. 13 (2), art. 37 (1), art. 173, Council Regulation (EEC) NO 2913/92 OF 12 OCTOBER 1992, establishing the community customs code.
- ³⁰ Wet betreffende terroristische misdrijven, B.S. 29 december 2003.
- ³¹ Wet van 11 september 1962 betreffende de in-, uit- en doorvoer van goederen en de daaraan verbonden technologie, B.S. 27 oktober 1962.
- ³² Soens, T., vraag om uitleg 1872 tot de Geert Bourgeois over de aantijgingen over wapenhandel met Libië vanuit de luchthaven van Oostende, Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed, zitting 2014-2015, Vlaams Parlement, 28 april 2015.
- Van Esbroeck, J., vraag om uitleg 1914 tot de Geert Bourgeois over het beleid inzake doorvoer van strategisch, Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed, zitting 2014-2015, Vlaams Parlement, 28 april 2015.
- ³³ Nijs, T. (2015), *De controle op de Vlaamse internationale wapenhandel*, Heule: INNI publishers p 207.
- ³⁴ Nijs, T. (2015), *De controle op de Vlaamse internationale wapenhandel*, Heule: INNI publishers p 209.

COLOFON

Auteur:

Sara Depauw
Nils Duquet

Eindredactie:

Tomas Baum
Wies De Graeve

Lay-out:

Gamma nv

Drukwerk:

Drukkerij van het Vlaams Parlement en Drukkerij Artoos

Verantwoordelijke uitgever:

Tomas Baum, Leuvenseweg 86, 1000 Brussel

Brussel, 17 december 2015

ISBN 9789078864776

Disclaimer

Hoewel door het Vlaams Vredesinstituut uiterste zorgvuldigheid werd betracht bij de redactie van dit document, kan het niet aansprakelijk worden geacht of gesteld voor mogelijke vergissingen of onvolledigheden. Tevens wordt geen enkele vorm van aansprakelijkheid aanvaard voor enig gebruik dat een lezer van dit document maakt.

Het Vlaams Vredesinstituut werd bij decreet opgericht door het Vlaams Parlement als onafhankelijk instituut voor vredesonderzoek. Het Vredesinstituut voert wetenschappelijk onderzoek uit, documenteert relevante informatiebronnen, en informeert en adviseert het Vlaams Parlement en het brede publiek inzake vredesvraagstukken.

Vlaams Vredesinstituut

Leuvenseweg 86

1000 Brussel

tel. +32 2 552 45 91

vredesinstituut@vlaamsparlement.be

www.vlaamsvredesinstituut.eu